

مقدمه

گندم یکی از محصولات اساسی مهم و تامین کننده غذای بشر در جهان می باشد. این محصول در ایران به دلیل سرانه حدود ۵۰٪ نیاز انرژی روزانه، از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و در مدیریت کلان راهبردی کشور نقش اصلی در تامین امنیت غذایی جامعه را دارا می باشد. بر این اساس ارتقا ظرفیت ها و توان تولید گندم در کشور به عنوان یک رویکرد اساسی در وزارت جهاد کشاورزی با هدف خودکفائی در این محصول مورد تاکید بوده و با توجه به ثابت بودن و مشترک بودن زیرساختهایی مانند آب و خاک به عنوان یک موتور پیشران برای ارتقا و افزایش تولید سایر محصولات نیز مورد توجه می باشد.

مشخصات گیاهشناسی گندم

گندم با نام علمی (*Triticum aestivum*) از خانواده (Poaceae)، گیاهی تک لپه علفی، یکساله و دارای گونه های متعددی است. گندم دارای ساقه استوانه ای، بند بند، بدون انشعاب و اغلب تو خالی می باشد که به آن سوفار یا سوفال گفته می شود. گندم دارای برگ های کشیده و باریک به طول متوسط ۱۵-۲۰ سانتی متر با رگ برگ های موازی می باشد. هر برگ از دو قسمت پهنک و غلاف تشکیل شده است. گندم شامل یک مادگی یک برچه ای ساده با کلاله دو شاخه ای و ۳ پرچم می باشد. سنبله های گندم در نژادهای مختلف به حالت فشرده، نیمه فشرده، سست و یا نیمه سست می باشد. رنگ سنبله نیز در ارقام مختلف از سفید تا قرمز تغییر می نماید. دانه های گندم تخم مرغی شکل و در دو انتها گرد هستند در یک انتهای آن جوانه قرار دارد و در انتهای دیگر دسته ای کرک ظریف مشاهده می شود. دانه گندم کاربوپس نامیده می شود و پوست دانه آن را از اطراف احاطه نموده است.

جدول ۱- مشخصات گیاهشناسی گندم

گندم	نام فارسی
Wheat	نام انگلیسی
<i>Triticum aestivum</i>	نام علمی
Poaceae	خانواده



شکل ۱- آشنایی با بوته، برگ، سنبله و دانه گندم

کاشت

کشت گندم در ایران صرف نظر از عادت رشد ارقام (زمستانه، بهاره و بینابین) در فصل پاییز انجام می‌گیرد. آنچه که زمان مناسب کشت گندم را در اقلیم‌های اصلی تعیین می‌کند، دما است. یعنی زمان کاشت گندم صرف نظر از واکنش به طول روز (ارقام جدید گندم بهاره غیر حساس به تغییرات طول روز هستند) و نیز صفات ژنتیکی رقم در اقلیم‌های مختلف، بایستی با توجه به منحنی‌های دمایی آن اقلیم تعیین شود. بطوری که فرصت زمانی لازم برای رشد اولیه گیاهچه‌ها در پاییز برای ورود به فصل زمستان و تامین نیاز سرمایی در ارقام گندم با عادت رشدی بینابین و زمستانه (تامین نیاز سرمایی یا ورنالیزاسیون) وجود داشته باشد.

تغییرات دما در گندمزار بر میانگین شما بذور جوانه‌زده، سرعت جوانه‌زنی و سبز شدن یکنواخت تاثیر می‌گذارد. دمای اصلی برای جوانه‌زدن گندم بین ۴ تا ۳۷ درجه سلسیوس گزارش شده است که دمای اصلی مطلوب آن

گندم



PTMP/SK/R&D/A/ Wheat 01 /27062021

۲۰ درجه سلسیوس است. بدیهی است هر چه کشت گندم با تاخیر انجام پذیرد، مرحله جوانه زنی و رشد اولیه گیاهچه‌ها در شرایط دمایی مطلوب صورت نمی‌گیرد و به علت کاهش دمای خاک، بذور جوانه نزده بیشتر در معرض رویارویی با بیماری‌های قارچی قرار می‌گیرند که این امر سبب کاهش تراکم بوته‌ها در گندمزار می‌شود. بنابراین بهتر است تاریخ کاشت مطلوب گندم در هر منطقه بر پایه تاریخ تقویمی شود.



شکل ۲- مزرعه گندم

داشت

بطور معمول در زراعت آبی، زمان کشت را همزمان با نخستین آبیاری در نظر می‌گیرند و هر چه فاصله زمان کاشت بذر و نخستین آبیاری و در پی آن تاریخ سبز شدن بیشتر شود، میانگین عملکرد کاهش می‌یابد. توصیه می‌شود که در صورت کاشت گندم در تاریخ مناسب در پاییز، گندمزار در دو نوبت با فاصله ده روز تا دو هفته



آبیاری شود. در زراعت‌های آبی گندم به طور معمول از ۶ نوبت تا ۱۰ نوبت آبیاری بسته به بافت خاک اراضی و شرایط آب و هوایی معمول است.

رایج‌ترین کود نیتروژنی موجود برای کشت گندم، کود اوره با ۴۶ درصد نیتروژن خالص است. به دلیل پویایی کود اوره، مصرف یکباره آن پیش از کشت در هیچ شرایطی توصیه نمی‌شود لکن مصرف چند باره آن بصورت پایه و سرک مورد تاکید است.

برداشت

زراعت گندم پیش از رسیدن در معرض آسیب‌های بسیار از جمله آسیب‌های ناشی از پرندگان، آفات، ریزش دانه و به هنگام بالا بودن رطوبت نسبی هوا و بارش‌های نابهنگام، عارضه جوانه‌زنی بر روی سنبله قرار می‌گیرد. همه این عوامل‌ها سبب کاهش کمیت و کیفیت محصول می‌شوند. بنابراین لازم است تا به محض رسیدن محصول نسبت به برداشت آن اقدام شود. درصد رطوبت ۱۲ درصد برای برداشت دانه گندم مناسب گزارش شده است.



شکل ۳- برداشت دستی و مکانیکی گندم

گندم



PTMP/SK/R&D/A/ Wheat 01 /27062021

منبع

اسماعیل زاده مقدم، محسن. (۱۳۹۴). راهنمای گندم (کاشت، داشت، برداشت). تهران: نشر آموزش کشاورزی

تعاونی پترو تمدن مهام پارس



PTMP/SK/R&D/A/ Wheat 01 /27062021

